

Tartu Ülikool
Meditšiiniteaduste valdkond
Peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituut
Õendusteaduse õppetool

Mari Teugjas-Koit

**EESTI TERVISHOIUKÕRGKOOULIDE ÕE JA ÄMMAEMANDA ÕPPEKAVADE
ÕPPEJÕUDUDE ARUSAAMAD ÕPPEJÕU PROFESSIONAALSUSEST JA SELLE
ARENGUT MÕJUTAVATEST TEGURITEST**

Magistritöö

Tartu 2018

Juhendaja: Ere Uibu, RN, MSc

/allkiri/

/kuupäev/

Otsus kaitsmisele lubamise kohta: _____

/Juhendajate otsus ning kuupäev, millal otsus on õppetoolis protokollitud/

LIHTLITSENTS MAGISTRITÖÖ REPRODUTSEERIMISEKS JA ÜLDSUSELE KÄTTESAADAVAKS TEGEMISEKS

Mina, Mari Teugjas-Koit (19.10.1989),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja selle arengut mõjutavatest teguritest”, mille juhendaja on Ere Uibu:

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu alates 01.09.2019 kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 2018

KOKKUVÕTE

Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja selle arengut mõjutavatest teguritest

Vajadus õdede jätkusuutliku ja kvaliteetse hariduse, sealhulgas professionaalsete õendusõppejõudude järel, on jätkuvalt aktuaalne teema nii Eestis kui ka mujal maailmas ning teaduskirjandusega tutvudes selgub, et ei Eestis ega ka mujal maailmas ei ole tehtud asjakohaseid uurimistöid, mis õendusõppejõu professionaalsuse mõistet avaksid või nähtust õppejõudude endi vaatekohast selgitaksid. Eestis puudub vajalik pädevusmudel, mis annaks sisendi õendusõppejõudude ametikirjelduste koostamisele, võimaldaks hinnata õppejõudude pädevust ning toetaks seeläbi ka õendushariduse arengut. Käesoleva uurimistöö eesmärk oli kirjeldada Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamasid õppejõu professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest.

Uuritavateks olid Tartu Tervishoiu Kõrgkooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õe ja ämmaemanda õppekavadel õpetavad õppejõud. Uuritavaid oli kokku 12. Andmete kogumine toimus ajavahemikul september – detsember 2017. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuu meetodil kuni andmebaasi küllastumiseni. Andmebaasi moodustasid intervjuude transkribeeringud, mida analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Andmeanalüüsi tulemusena saadi üheksa alakategooriat, mis omakorda jagunesid kolme ülakategooriasse.

Uurimistöö tulemusena selgus, et õppejõud kirjeldavad professionaalsust kui kutse- ja eriala põhiväärtuste tunnustamise ja järgimise ning kutse- ja erialaste oskuste ja vilumuste kombinatsiooni. Seejuures lühema töökogemusega õppejõud rõhutasid just kutse- ja erialaseid oskusi ning vilumusi ja pikema töökogemusega õppejõud kutse- ja erialaste põhiväärtuste järgimist.

Õppejõu professionaalset arengut mõjutavad nii isikust ehk konkreetsest õppejõust kui ka organisatsioonist tulenevad aspektid. Isikust tulenevad aspektid on läbipõimunud kutse- ja erialaste väärtuste, uskumuste ja hoiakutega ning seisnevad eelkõige pühendumuses erialasele tööle, kutse- ja erialase pädevuse arendamise vajaduses ning pedagoogilise väljaõppe vajaduse tunnetamises. Neid aspekte rõhutasid eelkõige pikema töökogemusega õppejõud. Organisatsioonist tulenevaid aspekte, nagu võimalused enesetäiendamiseks ja erialaseks suhtlemiseks, toetav töökorraldus ja organisatsioonikultuur, rõhutasid enam lühema

töökogemusega õppejõud. Uurimistöö tulemusena selgus, et lühema tööstaažiga ehk nii-öelda algajad õppejõud on organisatsiooni toest sõltuvamad, vajades rohkem suunamist ning pikema töökogemusega õppejõud tunnistavad, et professionaalsuse saavutamiseks on vajalik ka pedagoogiline ettevalmistus. Tulemused näitavad, et õppejõudude professionaalsuse toetamiseks, peavad tervishoiukõrgkoolid senisest enam tähelepanu pöörama õppejõudude erialasele ettevalmistusele ning töökoormuste optimeerimisele.

Märksõnad: professionaalsus, professionaalne areng, õendusharidus, arusaamad professionaalsusest

SUMMARY

Perceptions of the Educators of Nursing and Midwifery Curricula in Estonian Health Care Colleges About Educators' Professionalism and Factors Influencing its Development

The need for the sustainable and quality nursing education, also the need for professional nursing educators, is still a topical issue in Estonia as well as in other parts of the world. When examining the scientific literature, it becomes evident that neither in Estonia nor in the rest of the world, no relevant research has been conducted, which would explore the concept of professionalism of nursing educators or the viewpoint of the educators themselves. However, Estonia has no needed model of competence, which would provide an input to preparing the job descriptions of nursing educators, allow to assess the competence of the educators and thus, support the development of nursing education. The objective of this thesis is to describe the positions of the educators of nursing and midwifery curricula's of Estonian health care colleges on the factors influencing professionalism and professional development of educators.

The research subjects were the educators of the nursing and midwifery curricula's of Tartu Health Care College and Tallinn Health Care College. The total number of subjects was 12. The collection of data took place between September and December 2017. The data was collected using the semi structured interview method until the database was saturated. The database was compiled of interview transcripts, which were analysed using the method of inductive content analysis. The data analysis resulted in nine subcategories, which in turn were divided into three parent categories.

As a result of the research, it turned out that the educators describe professionalism as a combination of the recognition and observance of professional and vocational core values, and vocational and professional skills and competences. However, the educators with shorter work experience and/or at a younger age emphasized the importance of professional and vocational skills, and the educators with longer work experience stressed the relevance of adhering to vocational and professional core values.

The professional development of the educator is influenced by aspects related to both the personality of the specific educator, as well as the organization where they work. The personality aspects are intertwined with professional and vocational values, beliefs and attitudes, and they are primarily connected with commitment to professional work, with the need to develop one's

vocational and professional competencies, and with perceiving the need for pedagogical training. In particular, these aspects were emphasized by the educators with longer work experience. Organizational aspects, such as opportunities for self-development and professional communication, supportive work organization and organizational culture, were emphasized mainly by faculty members with shorter work experience and/or at a younger age. As a result of the research, it turned out that novice faculty members are more dependent on the organization's support, as they need more guidance, and educators with longer work experience realize that teaching requires a corresponding education. The results show that in order to support academic staff's professionalism, educational institutions need to pay more attention to educators' professional preparation and to optimizing their workload.

Keywords: professionalism, professional development, nursing education, perceptions about professionalism

SISUKORD

KOKKUVÕTE

SUMMARY

1. SISSEJUHATUS.....	2
2. ÕE JA ÄMMAEMANDA ÕPPEKAVADE ÕPPEJÕUDUDE AMETINÕUDED, KUTSE- JA ERIALANE PROFESSIONAALSUS JA SEDA MÕJUTAVAD TEGURID	4
2.1. Õdede ja ämmaemandate õpetamine Eesti tervishoiukõrgkoolides ning õppejõudude ametinõuded	4
2.2. Õendusõppejõudude kutse- ja erialast professionaalsust kirjeldavad tunnused ning professionaalset arengut mõjutavad tegurid varasematele uurimistöödele tuginedes.....	6
3. METOODIKA.....	9
3.1. Metodoloogilised lähtekohad	9
3.2. Uuritavad.....	9
3.3. Andmete kogumine	10
3.4. Andmete analüüs	11
3.5. Uurimistöö usaldusväärsus.....	12
4. TULEMUSED.....	13
4.1. Õppejõu professionaalsust iseloomustavad tunnused	13
4.2. Õppejõu professionaalset arengut mõjutavad tegurid	15
5. ARUTELU	21
5.1. Uurimistöö olulisemad tulemused.....	21
5.2. Eetilised aspektid.....	25
5.3. Tulemuste usaldusväärsus	26
5.4. Uurimistöö kitsaskohad.....	27
5.5. Uurimistöö tulemuste olulisus praktikale ning uued uurimisprobleemid	27
6. JÄRELDUSED.....	29
KASUTATUD KIRJANDUS	30
LISAD	33
Lisa 1. TÜ Inimuuringute eetika komitee nõusolek uurimistööks	33
Lisa 2. Kutse uurimistöös osalemiseks	35
Lisa 3. Informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm uuritavale.....	36
Lisa 4. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused.....	38

1. SISSEJUHATUS

Eesti õenduse ja ämmaemanduse arengu tagamiseks on oluline, et Eestis on küllaldane hulk kompetentseid õendustöötajaid, -pedagooge ja -teadlasi ning nende erialane ettevalmistus vastab Euroopas kehtivatele kvaliteedinõuetele. Õendustöötajad ja -pedagoogid väärtustavad haridust ja pidevõpet ning tööandjad soodustavad ja toetavad nende õppimist ja teadustööd. Üheks oluliseks ja vajalikuks tegevuseks valdkondlikus arengustrateegias on õendusõppejõudude pädevusmudeli väljatöötamine, mis võiks olla aluseks õendus- ja ämmaemandusõppejõudude ametikirjelduste koostamisele ning ka vastava akadeemilise hariduse arendamisele. (Kaheksa sammu inimese ... 2011.)

Akadeemilist haridust on Tartu Ülikool pakkunud alates 2002. aastast ning õdedel ja ämmaemandatel on olnud võimalik omandada magistrikraad õendusteaduses, kas õendusjuhtimise või õenduspedagoogika erialasuunal. Mitmed tervishoiukõrgkoolide õppejõud on selle õppekava ka lõpetanud. (Õendusteaduse eriala ajalugu.) Küll puudub õppetoolil asjakohane info, kas ja kuidas potentsiaalne sihtgrupp erialalist akadeemilist haridust professionaalsuse ja selle järjepideva arendamise kontekstis mõistab ning väärtustab. Tervishoiukõrgkoolide ootused õppejõudude tööle on aga kõrged (Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korralduste ... 2015). Õppejõud peavad leidma tasakaalu teadus- ja arendus- ning õppetöö vahel, mis võib kujuneda keeruliseks, sest õendustöötajate ja -pedagoogide töökoormused on suured, mistõttu võivad õendus- ja ämmaemanduspedagoogide töö kvaliteet ja selle jätkusuutlikkus kannatada (Tööjõuvajaduse seire- ja ... 2017).

Eestis on õdede puudus tervishoius suur. Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA andmetel töötab Eesti tervishoiuasutustes õena arvestuslikult enam kui 9000 spetsialisti, nende hulgas ka ämmaemanda taustaga inimesi, sest Eestis omandavad ämmaemandad oma kutsega paralleelselt ka õe hariduse. Õdede suhtarv Eestis 1000 elaniku kohta oli 2017. aasta alguses arvestuslikult 6,7, mis on teiste arenenud riikidega võrreldes väiksem, ning peab tulevikus kindlasti tõusma. (Tööjõuvajaduse seire- ja ... 2017.) Eestis koolitatakse õdesid ja ämmaemandaid kahes tervishoiukõrgkoolis, Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis ning Eestis riigi demograafiliste põhinäitajate tõttu on vajadus ämmaemandate järele väiksem, neid koolitatakse arvuliselt vähem kui õdesid ning õppekava läbides saavad nad ka õe kutse. Seega võivad õena töötada nii õe kui ka ämmaemanda väljaõppega spetsialistid ning Eesti tervishoiu kontekstis on oluline mõlema kutsevaldkonna jätkusuutlikkus ning hariduse areng erinevatel kõrghariduse astmetel. Eelkirjeldatust lähtuvalt võiksid õdesid ja

ämmaemandaid õpetavate õppejõudude vaatekohad õppejõudude professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest anda valdkonnale olulist teavet õendushariduse ja õendusõppejõudude väljaõppe toetamiseks ning parendamiseks.

Professionaalsus on seotud otseselt oma kutsealaga ning nähtust on võimalik määratleda läbi kindlate tunnuste, mida mõjutavad moraalsed ja eetilised aspektid ning isiklikud väärtushoiakud ja erinevad keskkonnast tulenevad mõjutegurid (Akhtar-Danesh jt 2013, Alidina 2013, Altiok ja Üstün 2014, Dikmen jt 2016, De Braganca ja Nirmala 2017). Tegemist on üsnagi delikaatse teemaga ning erinevate allikate autorid on kirjeldanud jätkuvalt antud nähtuse uurimise vajalikkust (Akhtar-Danesh jt 2013, Altiok ja Üstün 2014, Tanaka jt 2015, De Braganca ja Nirmala 2017).

Õendusõppejõudude professionaalsuse mõiste ja tähenduse avamine läbi kirjeldamise võiks olla abiks õdesid ja ämmaemandaid õpetavatele haridusorganisatsioonidele õppejõudude erialasel ettevalmistamisel ja professionaalse arengu toetamisel ning seeläbi ka õendus- ja ämmaemandushariduse arendamisel. Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on kirjeldada Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamasid õppejõu professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest. Eesmärgist lähtuvad uurimisülesanded on:

- kirjeldada õppejõudude arusaamasid professionaalsusest;
- kirjeldada õppejõudude arusaamasid professionaalset arengut mõjutavatest teguritest.

2. ÕE JA ÄMMAEMANDA ÕPPEKAVADE ÕPPEJÕUDUDE AMETINÕUDED, KUTSE- JA ERIALANE PROFESSIONAALSUS JA SEDA MÕJUTAVAD TEGURID

2.1. Õdede ja ämmaemandate õpetamine Eesti tervishoiukõrgkoolides ning õppejõudude ametinõuded

Eestis on kaks tervishoiukõrgkooli, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, kus õpetatakse õdesid ja ämmaemandaid vastavate rakenduskõrgharidustaseme õppekavade alusel. Kõik ämmaemandad saavad Eestis ka õe kutse, mis tähendab, et nad saavad töötada üldõena. Põhiõppe lõpetamise ja aastase töökogemuse omandamise järel on õdedel ja ämmaemandel võimalik tervishoiukõrgkoolis läbida eriõe õppekava ja/või Tartu Ülikoolis õendusteaduse magistriõppekava õendusjuhtimise ja -pedagoogika erialasuunal. Lisaks on võimalik jätkata õpinguid ka teistel Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli terviseteaduste või humanitaar- ja sotsiaalteaduste magistriõppekavadel (Tartu Ülikooli magistriõppe õppekavad, Tallinna Ülikooli magistriõppe õppekavad). Õendus- ja ämmaemandusõppejõudude ametikohtadel ei ole nõutud konkreetselt õendusteaduse magistrikraadi (Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korraliste ... 2015), mis tähendab, et tervishoiukõrgkoolides õpetab väga erineva akadeemilise taustaga õppejõudusid.

Vähemalt magistrikraad on nõutud kõrgkooli rakenduskõrgharidusõppe ja magistriõppe õppejõudude lektori ja assistendi ametikohtadel. Dotsendi ja professori ametikohtadel on nõutud vähemalt doktorikraad ning õpetaja ametikohal on aktsepteeritud ka 1. astme kõrghariduse diplom. (Rakenduskõrgkooli seadus 1998, Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korraliste ... 2015.) Tervishoiukõrgkoolid on kehtestanud õppejõududele kvalifikatsiooninõuded, mis määratlevad üldised pädevused, tööülesanded ja haridustaseme eelpool nimetatud ametikohtadel. Õendus- ja ämmaemandusõppejõudude ametialased nõuded eeldavad muuhulgas varasemat erialast töökogemust ning teadmisi erinevatest tervishoiu- ja meditsiinivaldkondadest. Õppejõududelt oodatakse aktiivset ja efektiivset õppetöö ning uurimis- ja arendustegevuse koordineerimist ning administratiivtöös osalemist. Olulisel kohal on ka rahvusvahelise suhete ja koostöö arendamine ning juhtimine. Nõuded on esitatud ka õppejõudude isikuomadustele ning oskustele: väga hea suhtlemis- ja eneseväljendamisoskus, valmidus meeskonnatöös ja selle juhtimiseks, tulemuslikud planeerimis- ja organiseerimisoskused, erinevate elektroonsete ja interaktiivsete võimaluste ning vahendite tundmine ja rakendamine, iseseisev otsustus- ja vastutusvõime,

konfliktsituatsioonidega toimetulek ning haridusalaste õigusaktide tundmine. (Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korraliste ... 2015.)

Kõrghariduse kvaliteedi tagamisel on oluline roll õppejõudude tegevusel ning kõrgkoolide ootused õppejõudude tööle on enamasti väga suured. Sageli, aga peavad õppejõud kohanema väljakutseid pakkuva kõrgkoolikeskkonnaga ning leidma tasakaalu teadus- ja õppetöö vahel, ilma, et neil oleks piisavalt võimalusi oma õpetamisoskusi täiendada ning õpetamispraktika arendamiseks professionaalset tuge saada. Õpetamine ühendab endas teadmisi, oskusi, hoiakuid ja maailmavaadet, mis on omavahel tihedalt seotud õppejõu individuaalse elulooga. Olulist rolli mängivad juhendamise- ja planeerimisoskused, samuti motivatsioon õppetööd teostada ning üliõpilaste tööd ja arengut juhtida. (McSharry jt 2010, Schubert Bakes jt 2011.) Tartu Ülikooli õendusteaduse magistriõppes on võimalik spetsialiseeruda õenduspedagoogika suunal ning omandada ettevalmistus eetiliseks ja tõendus põhiseks tööks õenduspedagoogina. Areneb analüüsioskus ja oskus kriitiliselt hinnata enda ja kolleegide pädevust ning professionaalse arengu vajadust (Õendusteaduse magistriõppekava 2002).

Eesti õenduse ja ämmaemanduse arengustrateegias (Kaheksa sammu ... 2011) on kirjeldatud, et õendustöötajate väljaõpe, kogemus ning võimestatus uurimis- ja arendustöös ei ole veel piisavad. Probleemidena on välja toodud puuduvad riiklikud kutsestandardid ning puuduv õenduspedagoogide pädevuse mudel, mis võiks olla aluseks vastava magistriõppekava arendamisele, õdede õppejõudude ametikirjelduste koostamisele ja õppejõudude pädevuse hindamisele. Samuti nähakse suure probleemina doktorikraadiga õdede ja ämmaemandate vähesust ning vähest riigisisese- ja rahvusvahelise koostöö rakendamist õendushariduse ja -teenuste kvaliteedi arendamiseks ja ühtlustamiseks. Toonitatud on vajadust õdede jätkusuutliku ja professionaalse õendushariduse järele, mis muuhulgas tähendab, et õppejõud peavad olema uuendusmeelsed ning valmis järjepidevaks erialaseks enesearendamiseks. Ka töövajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA tervishoiu uuringu tulemuste osas kirjeldatakse, et õppejõudude järelkasvu tagamine on jätkuvalt aktuaalne ning tähelepanu tuleks pöörata tervishoiukõrgkoolide õppekavade õppejõude toetamisele teadustöö arendamisel ja doktorikraadi omandamisel. Välja on toodud, et tõsiselt tuleks tegeleda õppejõudude töökoormuse optimeerimisega. (Tööjõuvajaduse seire- ja ... 2017.)

2.2. Õendusõppejõudude kutse- ja erialast professionaalsust kirjeldavad tunnused ning professionaalset arengut mõjutavad tegurid varasematele uurimistöödele tuginedes

Professionaalsus (*professionalism*) õe kutsevaldkonnas on otseselt seotud konkreetse kutsealaga ja seda iseloomustavad vastav ettevalmistus, põhjalikud teadmised ja oskused oma valdkonnast, eneseregulatsioon ja autonoomia, teadus- ja uurimistöö ning teooriate arendamine, kasutamine ja hindamine, samuti osalemine kutsealastes organisatsioonides ning kutseala arendamises, professionaalne ja järjepidev õppimine, eetikakoodeksi järgimine, eesmärgipärane koostöö ja kollegiaalsus organisatsioonis ning pühendumus, kohusetunne ja vastutus oma kutseala ees (Miller 1988). Professionaalsuse tunnuste seas, mida õendusteoreetik Barbara Kemp Miller'i mudel „*Wheel of Professionalism in Nursing*” kirjeldab, on kesksel kohal kõrghariduse omandamine ja tõenduspõhisuse väärtustamine õenduses (De Braganca ja Nirmala 2017). Miller'i mudel on üks väheseid tuntud ja tunnustatud mudeleid professionaalsuse hindamiseks õenduses (Tanaka jt 2015). Miller'i mudel sobib toetama ka käesoleva uurimistöö tulemuste tõlgendamist, kuna Alidina (2013) järgi on tegemist mudeliga, mis aitab mõista professionaalsuse fenomeni õenduses.

Õendusõppejõudude professionaalsus on alustalaks ja ressursiks õenduse kui iseseisva valdkonna tajumisele ühiskonnas ning uute professionaalsete õdede koolitamisele (Ionnides 1999). Õenduse õppejõudude professionaalsus, täpsemalt nende kutse- (õenduse) ja erialased (siinkohal peamiselt pedagoogilised) oskused, suunavad üliõpilaste väärtuste, oskuste ja käitumise kujunemist, mis on otseselt seotud patsientide eest hoolitsemisega (Parandeh jt 2014, Ibrahim ja Qawala 2016). Eeldatakse, et õendusõppejõud värskendavad pidevalt oma teadmisi, hankides uut informatsiooni erialakonverentsidel osalemisega ning lugedes tõenduspõhiseid allikaid. Kirjeldatud tegevused aitavad edendada efektiivselt haridust ja osaleda aktiivselt teadustöös ning selle arendamises, tõenduspõhiste allikatele tuginedes ning saadud teadmiste praktikasse rakendamise tõhustamine aitab siduda teoreetilisi, praktilisi ja kliinilisi teadmisi. (Ionnides 1999, Alidina 2013.)

Mitmetes varasemates uurimistöödes on õdede arusaamade uurimisel professionaalsusest tuginedes Miller'i mudelile. Näiteks Tanaka jt (2015) uurimistöö tulemustest selgus, et USA õed peavad professionaalsuse juures oluliseks eelkõige kogukonna teenimist, hariduse kättesaadavust, eneseregulatsiooni ja teooria arendamist ning kutsealast autonoomiat ning Jaapani õed hindavad kõrgelt teadustöö arendamist ja publitseerimist ning kommunikatsiooni. Dikmen jt (2016) uurimistööst selgus,

et Türgi õed mõistavad professionaalsuse all eelkõige pädevusi ja vajadust järjepidevaks enesearendamiseks ja haridustaseme tõstmiseks, kuid teadustööde kirjutamise ja publitseerimise olulisust ning nende aspektide seostamist professionaalsusega ei tajuta. Valdavalt samasid tulemusi oli kirjeldanud ka varasem, Konukbay jt (2014) poolt avaldatud uurimistöös, ainsa erinevusega selles, et nende uuritavad pidasid oluliseks ka uurimistööde tegemist, eetikakoodeksi järgimist ning õendusteoriale tuginemist.

Professionaalsuse puhul on tegemist üsnagi delikaatse teemaga ning selle uurimise vajalikkus on tõestatud kõikidel erialadel, kuid välja on toodud, et antud mõistet on seni uuritud rohkem sotsiaal- ja humanitaarteaduste valdkondades (Akhtar-Danesh jt 2013: 249). Kirjeldatud nähtus on tugevalt seotud ja läbi põimunud moraalse ja eetiliste aspektidega, olles mõjutatud isiklikest väärtushoiakutest ning erinevatest keskkonna mõjuteguritest (Akhtar-Danesh jt 2013, Alidina 2013, Altiok ja Üstün 2014, Dikmen jt 2016, De Braganca ja Nirmala 2017). Professionaalsust on defineeritud kui erialaste teadmiste, oskuste ja käitumusmustrite ning hoiakute avaldumist oma valdkonnas (Akhtar-Danesh jt 2013, Altiok ja Üstün 2014, De Braganca ja Nirmala 2017). Professionaalsust kirjeldavad tunnused on näiteks erialane pädevus, ausus, kaastunne, avatus, terviklikkus ja täpsus ning meisterlikkus (Crigger ja Godfrey 2011: 89).

Õppejõu professionaalne areng (*professional development*) eeldab õppejõu professionaalse identiteedi mõistmist ja omaksvõtmist, professionaalset õppimist ja teadlikkust oma isiklikust õpetamisteooriast. Samuti pidevat eneseanalüüsi ning oma oskuste ja pädevuse hindamist. Õppejõudude teadlik professionaalne õppimine ja pidev areng on vajalik, et neist kujuneksid õppejõud, kes oskavad suunata ja toetada üliõpilasi ja täiskasvanud õppijaid elukestva õppimise protsessis. (Õppejõu pädevusmudel 2011.) Õppejõu erinevad rollid võivad olla omavahel vastuolus, mis omakorda ei toeta tervikliku õppejõu identiteedi kujunemist. Õppejõudude professionaalne identiteet moodustub isikliku arengu käigus loodud arusaamadest ja ideaalidest, hõlmates kognitiivseid protsesse, nagu kogemuste, teadmiste ja nende üle reflekteerimise mõju enesemääratlemisele. Selle kujunemine on mõjutatud isiklikest, psühholoogilistest ja kultuurilistest ning sotsiaalsetest teguritest. (Sarv 2013.)

Tuginedes varasematele uurimistöödele, selgub, et õdede professionaalsus ja selle areng ning arusaamine nähtusest on mõjutatud väga paljudest erinevatest teguritest, mängivad rolli nii individuaalsed, organisatoorsed kui keskkonna mõjutegurid (Akhtar-Danesh jt 2013, Alidina 2013, DeBraganca ja Nirmala 2017). DeBraganca ja Nirmala (2017) uurimistöös kirjeldati isiku taustast tulenevate

mõjuteguritena vanust, haridustaset, sugu, kogemust, perekonnaseisu, minapildi tajumist ja positsiooni organisatsioonis. Akhtar-Danesh jt (2013) kirjeldasid oma uurimistöö tulemustes, mis uuris spetsiifiliselt just õendusõppejõudude ja -üliõpilaste arusaamasid professionaalsusest, et arusaamist professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest võivad mõjutada vanus, tööstaaž ning vastava valdkonna teoreetilised teadmised ja kliiniline kogemus. Boyden (2000) uurimistöös kirjeldatakse, et töökvaliteeti ja professionaalset arengut mõjutavad tegurid on ka näiteks stress, töökoormus ja ajapuudus ning kollegiaalse toetuse puudumine. Samuti märgitakse ära ebapiisavat tagasisidet nii üliõpilastelt kui ka kaaskolleegetelt, õppejõudude isiklike ebareaalseid ootusi ning töövahendite puudust (Boyden 2000, Akhtar-Danesh jt 2013). Mõjutavad ka isikliku- ja tööeluvahelise tasakaalu puudumine ning uurimistööde, õpetamise ja õppetöö tugi juhtkonna (Boyden 2000) ning organisatsiooni kui terviku poolt (Akhtar-Danesh jt 2013). Töökeskonnast tulenevad tegurid võivad mõjutada professionaalset enesearengut, mis omakorda võib mõjutada pikemas perspektiivis professionaalsuse kujunemist. (Akhtar-Danesh jt 2013, Dikmen jt 2016, DeBraganca ja Nirmala 2017.)

Varasemad, erinevate meditsiini- ja tervishoiuvaldkonna erialade üliõpilaste ja spetsialistide, s.h. ka õdede arusaamu professionaalsusest uurinud uurimistööd on kaasanud uuritavatena ka õenduse õppejõude (Boyden 2000, Akhtar-Danesh jt 2013, Dikmen jt 2016, DeBraganca ja Nirmala 2017), kuid empiirilisi uurimistöid, mis oleksid käsitlenud õendus- ja ämmaemandusõppejõudude arusaamu just õppejõudude enda professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest, ei ole käesoleva töö autor leidnud. Samas on varasemate uurimistööde autorid rõhutanud, et antud teemavaldkonda on oluline just empiiriliselt uurida (Akhtar-Danesh jt 2013, Tanaka jt 2015, De Braganca ja Nirmala 2017). Selleks, et saada informatsiooni, missugune on olukord Eestis ning missugused aspektid vajavad tähelepanu ja tuge Eesti õendusõppejõudude töös, leiab käesoleva uurimistöö autor, et põhjendatud on uurida õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamu professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest. Uuritava nähtuse tähenduse avamine ja kirjeldamine õppejõudude enda poolt võimaldab õdesid ja ämmaemandaid õpetavatele haridusorganisatsioonidel oma õppejõudusid erialasel ettevalmistamisel ja professionaalsel arengul toetada ning seeläbi ka õendus- ja ämmaemandusharidust arendada.

3. METOODIKA

3.1. Metodoloogilised lähtekohad

Käesolev uurimistöö on empiiriline, kvalitatiivne ja kirjeldav. Kvalitatiivset uurimismeetodit kasutatakse selliste nähtuste uurimiseks, mille kohta puudub või on vähe informatsiooni, samuti delikaatsemate teemade puhul (Elo ja Kyngäs 2008). Uurimistöös toetuti fenomenoloogiale kui uurimismeetodile, mille eesmärgiks on avada kogemuse põhiolemus, kirjeldus ja tähendus, mis tähendab, et põhjalikult uuritakse ja kirjeldatakse indiviidide subjektiivseid kogemusi nähtusest (Burns ja Grove 2005, Salmon 2012). Varasematele uurimistöödele tuginedes selgus, et professionaalsus ja sellest rääkimine on uuritavate jaoks delikaatne teema (Crigger ja Godfrey 2011: 89-91, Akhtar-Danesh jt 2013, Altiok ja Üstün 2014) ning uurimistöid, mis keskenduksid õdesid õpetavate õppejõudude arusaamadele professionaalsusest, on tehtud väga vähe, mistõttu ei ole nähtuse kohta käivat informatsiooni piisavalt. Arusaam tähendab seda, kuidas keegi maailma näeb ja tajub, mistõttu on arusaam nähtusest alati subjektiivne (McDonald 2012) ning õendusehariduse väga multidistsiplinaarsest spetsiifikast lähtuvalt ei saa kanda üle ja teha üldistusi varasemate uurimistööde põhjal, mis on käsitletud teiste kutsealade esindajate arusaamasid professionaalsusest. Iga indiviidi arusaamist kujundavad erinevad individuaalsed aspektid, mis võivad olla mõjutatud varasematest mälestustest ja kogemustest ning erinevatest sotsiokultuurilistest välisteguritest (McDonald 2012). Käesoleva uurimistöö uuritavaks nähtuseks olid Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest.

3.2. Uuritavad

Uuritavateks olid Tartu Tervishoiu Kõrgkooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõud. Kuna õdede ja ämmaemandate õppekavad kattuvad osaliselt (ämmaemandad saavad kooli lõpetades kvalifikatsiooni ka õena töötamiseks) ning paljud õppejõud õpetavad mõlemal õppekaval, siis potentsiaalseteks uuritavateks olid kõik õe ja ämmaemanda õppekaval töötavad õppejõud. Selleks, et erineva taustaga uuritavad saaksid kaasatud, saadeti üleskutse uurimistöös osaleda kõikidele nendel õppekavadel töötavatele õppejõududele, hoolimata nende töökoormusest, töökogemusest või erialasest ettevalmistusest. Enne uurimiskeskkondadesse sisenemist taotleti load tervishoiukõrgkoolide juhtkondadelt ning Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komiteelt (vt lisa 1). Kõigi uuritavate poole

pöörduti tervishoiukõrgkoolide veebilehtedel kättesaadavate avalike e-posti aadresside kaudu üleskutsega uurimistöös osaleda (vt lisa 2). Oma valmidusest uurimistöös osaleda, oli uuritavatel võimalus anda teada uurijale telefoni või e-posti teel. Seejärel võttis töö autor nõusoleku andnud uuritavatega individuaalselt ühendust, et leppida kokku intervjuu läbiviimise aeg ja koht. Enne intervjuusid tutvustati uurimistöö eesmärki ja vajadust, uurimistöö andmete kogumise protsessi ning uuritava õigusi ning allkirjastati uuritavatega mõlemapoolselt uuritava informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm (vt lisa 3). Kokku sai uurimistöös osalemiseks kutse 81 õenduse ja ämmaemanduse õppejõudu. Kutsele vastas 13 õppejõudu, kellest 12 nõustus uurimistöös osalema. Intervjuud viidi läbi kõigi 12 uuritavaga. Andmebaasi küllastumine tekkis kaheksanda intervjuu juures. Eetilistel kaalutlustel ning selleks, et veenduda andmebaasi küllastumises, teostati intervjuud ka ülejäänud nelja uuritavaga, kes olid andnud nõusoleku uurimistöös osalemiseks.

Kõik uuritavad olid naissoost. Uuritavatelt küsiti taustaandmetest tööstaaži ja haridustaset – ühelt poolt uuritavatega usaldusliku kontakti loomise eesmärgil ning teisest küljest seetõttu, et varasemas teemakohases teaduskirjanduses on kirjeldatud seoseid nähtusest arusaamise ja loetletud taustaandmete vahel (Akhtar-Danesh jt 2013, Dikmen jt 2016). Uuritavate tööstaaž kõikus vahemikus alla aasta kuni 27 aastat. Õppejõudude haridustaseme kohta selgus, et ühel uuritaval oli omandatud rakenduslik kõrgharidus, kolmel oli magistrikraad omandamisel ning ülejäänutel oli omandatud vähemalt magistrikraad. Uuritavate kaasamiskriteeriumid olid: 1) uuritav töötab tervishoiukõrgkoolis koosseisulise õppejõuna (töökoormus, -kogemus ega erialane ettevalmistus ei olnud oluline) ning 2) uuritav õpetab õe ja/või ämmaemanda õppekava üliõpilasi.

3.3. Andmete kogumine

Käesolevas uurimistöös koguti andmed poolstruktureeritud intervjuu meetodil, mis võimaldas tänu eelnevalt ettevalmistatud küsimustele ja lisaküsimustele (vt lisa 4) püsida teemas, kuid andis võimaluse vajadusel küsimuste sisu täpsustada ning järjekorda muuta. Andmete kogumine toimus september kuni detsember 2017. Põhiintervjuude eelselt viidi läbi prooviintervjuu, mis toimus haigla keskkonnas, seminarideks mõeldud õpperuumis. Põhiintervjuud toimusid tervishoiukõrgkoolides, uuritavate poolt valitud õppe- ja tööruumides. Enamasti olid valitud ruumid intervjuu läbiviimist soodustavad: uuritav ja uurija said vahetult rahulikult vestelda, ilma, et keegi segaks, ruumid olid vaiksed ja hubased. Intervjuud kestsid umbes 22-42 minutit, keskmiselt 32 minutit. Intervjuude ärakirjutuste maht oli kokku 68 A4

lehekülge teksti. Iga konkreetse intervjuu eelselt tutvustas uurija ennast ning kirjeldas uuritavale poolstruktureeritud intervjuu läbiviimise protsessi. Uuritavale selgitati, et intervjuu salvestatakse ning küsiti selleks uuritava luba, uuritavale selgitati, et tal on õigus uurimistöös osalemisest loobuda, andmed on konfidentsiaalsed ning intervjuud transkribeeritakse koheselt ning intervjuu läbiviimisele kulub orienteeruvalt pool tundi. Uuritavaga kontakti loomine toimus enamasti uuritava tausta uurimisega, uurija palus lühidalt kirjeldada, mis aineid õppejõud õpetab, milline on tema erialane ja hariduslik taust ning kui pikk on tööstaaž õppejõuna. Intervjuude läbiviimisel tugines uurija eelnevalt koostatud poolstruktureeritud intervjuu küsimustele (vt lisa 4), mis olid koostatud uuritava nähtuse kohta ning küsimused olid koostatud üldisemalt kitsamale suundudes ehk alustati küsimustest, millised on arusaamad professionaalsusest üldisemalt kuni õppejõudude arusaamadeni enda individuaalsest professionaalsusest ning professionaalsest arengust. Uurija täpsustas ja tõlgendas vajadusel uuritava vastuseid üle, küsides: „Kas ma sain õigesti aru, et te mõtlesite...?“ Uuritavatele jäeti alati võimalus pöörduda eelnevate küsimuste juurde tagasi, kui uuritaval ei olnud koheselt enam rohkemat lisada, samuti muudeti vastavalt uuritava vastuste sisule intervjuu käigus vajadusel ka intervjuu küsimuste järjestust. Kui uuritaval ei olnud rohkem midagi lisada, siis tänati uuritavat intervjuu läbiviimise ja uurimistöös osalemise eest.

3.4. Andmete analüüs

Käesoleva uurimistöö andmebaas on verbaalne ning andmebaasi moodustavad 12 intervjuu transkribeeritud. Andmete kogumine ja analüüsimine toimus paralleelselt, mis tähendab, et kohe pärast intervjuu läbiviimist see transkribeeriti ning hakati analüüsima. Andmeid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil ning tugineti Elo ja Kyngäs (2008) allikale. Induktiivse sisuanalüüsi meetod oli käesoleva uurimistöö andmete analüüsimiseks sobilik, sest uuritava nähtuse kohta käivat informatsiooni oli vähe, teave oli killustunud ning ei olnud võimalik luua teaduslikust taustast tulenevat struktureeritud kategoriseerimismatriksit, millele andmete analüüsis tugineda. Seetõttu toimus andmete analüüs induktiivselt ehk kitsamalt üldisemale (vt tabel 1). Intervjuud loeti korduvalt läbi ning uurimistöö eesmärgist lähtuvad mõttetervikud märgistati värviliselt, seejuures samatähenduslikud mõttetervikud märgistati sama värviga. Mõttetervikud taandati lihtsustatud väljenditeks ning märgistati substantiivse koodiga, seejärel substantiivsed koodid kategoriseeriti. Substantiivsetest koodidest moodustusid alakategooriad. Alakategooriatest omakorda moodustusid ülakategooriad.

Tabel 1. Näide alakategooriate moodustumisest induktiivse sisuanalüüsi meetodil

Tsitaat	Substantiivne kood	Alakategooria
„...Mulle tundub, et siin majas on hea õhkkond, kollegide vaheline solidaarsus ja toetamine...”	Toetavad suhted kolleegidega	Organisatsioonikultuuri olulisus
„...Kindlasti ka see, mismoodi juhtkond suhtub /.../ jah, juhtkonnaga head suhted ja nende toetus on oluline...”	Juhtkonna toetuse olulisus	

3.5. Uurimistöö usaldusväärsus

Kvalitatiivse uurimistöö usaldusväärsus tagatakse sobivate uuritavate, kogutud andmete sügavuse, andmebaasi küllastatuse, andmete analüüsi protsessi jälgitavuse ja hinnatavuse, klassifitseerimise ja tõlgendamise reeglite ühemõttelisuse ning analüüsi korratavusega (Burns ja Grove 2005). Usaldusväärsuse tagamiseks esitatakse analüüsi protsess ja tulemused võimalikult detailselt, et lugejal tekiks selge arusaamine, kuidas analüüs on läbi viidud ning millised on selle tugevused ja nõrkused (Elo ja Kyngäs 2008).

Uurimistöö usaldusväärsuse tõstmiseks viidi läbi prooviintervjuu, et selgitada välja võimalikud kitsaskohad. Kõik uurimistöös osalenud uuritavad vastasid uuritavate kaasamiskriteeriumitele ning olid andnud kirjaliku nõusoleku uurimistöös osalemiseks. Uuritavatele selgitati, et uurimistöös osalemine on vabatahtlik ning neil on õigus uurimistöös osalemisest loobuda. Uuritavatele oli tagatud uurimistöös osalemise anonüümsus, konfidentsiaalsus ja vabatahtlikkus, uuritavatele oli selgitatud, et neil on õigus uurimistöös osalemisest loobuda ning sellisel juhul nende andmeid uurimistöös ei kajastu.

Selleks, et veenduda, kas uurija mõistab uuritavat nii nagu uuritav on mõelnud, kasutati intervjuude läbiviimisel uuritava mõtete tagasipeegeldamist, kasutades väljendeid “Kas ma sain õigesti aru, et te mõtlesite...?”, “Kas te palun võiksite uuesti korrata oma mõtet...?”. Uuritavaid ei suunatud, vaid nad said ennast vabalt väljendada.

4. TULEMUSED

4.1. Õppejõu professionaalsust iseloomustavad tunnused

Uuritavate arusaamu õppejõu professionaalsusest iseloomustab üks ülakategooria (vt tabel 2), mis kujunes õppejõudude professionaalsust iseloomustavatest tunnustest. Ülakategooria moodustub kolmest alakategooriast: 1) kutseala põhiväärtuste tunnustamine, 2) kutsealaste väärtuste ja hoiakute järgimine ning 3) universaalsete teadmiste ja oskuste valdamine. Alakategooriad moodustuvad üheteistkümnest substantiivsest koodist.

Tabel 2. Õppejõu professionaalsust iseloomustavate tunnuste substantiivsed koodid ja neist moodustunud alakategooriad ja ülakategooria

Substantiivsed koodid	Alakategooria	Ülakategooria
Holistlik inimkäsitlus	Kutseala põhiväärtuste tunnustamine	Õppejõu professionaalsust kirjeldavad tunnused
Õenduseetika järgimine		
Õendusteaduse arendamine		
Hoolivus ja empaatiavõime teiste suhtes	Kutsealaste väärtuste ja hoiakute järgimine	
Enda ja teiste väärtustamine		
Ausus enda ja teiste suhtes		
Enesekontroll oma tunnete ja emotsioonide üle		
Kriitilise mõtlemise, analüüsi- ja sünteesivõime oskus	Universaalsete teadmiste ja oskuste valdamine	
Korrektus ja täpsus oma töös ja teistega suhtlemisel		
Kutse- ja erialase pädevuse olulisus		
Oskus integreerida erinevaid valdkondi oma õppetöös		

Esimene alakategooria *kutseala põhiväärtuste tunnustamine* moodustus kolmest substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid, et õppetöö keskmes peaks olema holistlik ehk tervilik inimkäsitlus ja õenduseetika ning sellest tuleks lähtuda õppejõududel ka oma õppetöö läbiviimisel või kliinilises keskkonnas viibides. Oluliseks peeti ka õendusteaduse arendamist ja selle jätkusuustlikkuse tagamist.

„...holistlik, terviklik inimeskäsitus on see. Ja igal hetkel, mitte ainult siis, kui me töötame mingis rahulikus situatsioonis /.../ kõikide nende osakondadega, kus võib-olla domineerima hakkab medistiiniline diagnoos ja inimene kipub kuidagi ära kaduma. /.../ ja muidugi meie eetika, õenduseetika on see, mida silmas pidada, aga jah, see peaks läbima ja läbibki tegelikult meie tervet õppekava. /.../ Peale selle olen ma väga meie õendusteaduse usku ja seda, et meie eriala inimesed peavad oskama ka rääkida, miks nad midagi teevad ja nad peavad oskama seletada ka nendele, kellele nad seda teevad, ka nende lähedastele...” (7)

Teine alakategooria **kutsealaste väärtuste ja hoiakute järgimine** moodustus neljast substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid öele ja ämmaemandale iseloomulikke isikuomadusi nagu empaatiavõime ja hoolimine teiste suhtes, mis hõlmas teiste ärakuulamist, mõistmist ja tolerantsust. Staažikamad õppejõud tõid välja ka intuiitiivsuse komponendi. Välja toodi ka eneseväärikus, mille all kirjeldati, et inimene austab nii ennast kui teisi, on viisakas ja väljapeetud ning aus enda ja teiste suhtes, suudab enda emotsioone kontrollida, et need ei mõjutaks tema tööd või teiste inimeste heaolu

„...kindlasti ma arvan, et oskus emotsioone kontrollida /.../ sa ei lase oma emotsioonidel segada oma õpilasi...” (4)

„...hoolivus, empaatia, mõistmine – need peavad olema olema...” (9)

„...see tähendab ka natukene sellist intuiitiivsust, et ma intuiitiivselt tajun ära, mismoodi ma täna peaksin käituma /.../ Kindlasti väärikus, mis minu puhul on hästi kõrge tähtsusega, eneseväärikus, mis väljendub ka teiste väärtustamises...” (10)

Kolmas alakategooria **universaalsete teadmiste ja oskuste valdamine** moodustus neljast substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid kutse- ja erialaseid teadmisi ja oskusi nagu kriitiline mõtlemine, analüüsi- ja sünteesioskus ning avatus ja loomingulis, samuti oskus erinevaid valdkondi omavahel õppetöös integreerida. Õppejõud kirjeldasid, et õenduse ja ämmaemanduse õppejõu eriala eeldab kutsealale omaste väärtuste, oskuste ja hoiakute integreerimist erialaga ning oluline on näha oma kutse- ja eriala ühtse tervikuna.

„...kriitiline mõtlemine on oluline, kasvõi enda ja üliõpilaste puhul...” (7)

„...Kui me räägime õenduse/ämmaemanduse õpetamisest, siis hoiak õena või ämmaemandana, et need põhialused, mis on õpetatavas kutsealas, need on nagu need, mis peaksid olema ka mulle kui õppejõule omased, selleks, et ma saaksin õpetaja professionaalsust endas arendada...” (10)

„...Valmidus aktsepteerida teisi sellisena nagu nad on, paindlikkus, tolerantus, analüüsi- ja sünteesioskus, avatus, loomingulisus kindlasti...Avatus /.../ selles mõttes, et ma näen natuke laiemalt, et noh näiteks nagu see üks konkreetne õppeaine, mida ma õpetan, et ma näen nagu laiemalt ja oskan erinevaid valdkondi integreerida sellesse, millest ma praegu räägin ehk oskan luua seoseid... Elementaarsed põhiväärtused nagu ausus, konkreetsus, täpsus, sõbralikkus sinna juurde...“ (10)

4.2. Õppejõu professionaalset arengut mõjutavad tegurid

Uuritavate arusaamu õppejõu professionaalset arengut mõjutavatest teguritest iseloomustavad kaks ülakategooriat: a) töödandva organisatsiooni karakteristikutest tulenevad tegurid (peaasjalikult võimalused ja toetus) ning b) õppejõu isikust tulenevad tegurid. Esimene ülakategooria moodustub kolmest alakategooriast (vt tabel 3): 1) võimalused enesetäiendamiseks ning erialaseks suhtlemiseks rahvusvahelisel tasandil, 2) organisatsiooni töökorraldus (õppe- ja metoodilise töö korraldus) ning 3) toetav organisatsioonikultuur. Alakategooriad moodustuvad kaheteistkümnest substantiivsest koodist.

Tabel 3. Organisatsioonist tulenevaid aspekte iseloomustavad substantiivsed koodid ning neist moodustunud alakategooriad ja ülakategooria

Substantiivsed koodid	Alakategooria	Ülakategooria
Enesearendamise võimalus rahvusvahelisel tasandil	Võimalused enesetäiendamiseks ja erialaseks suhtlemiseks rahvusvahelisel tasandil	Töödandva organisatsiooni karakteristikutest tulenevad tegurid (peaasjalikult võimalused ja toetus)
Võimalus käia väliskonverentsidel		
Võimalus osaleda välisprojektides		
Teadusartiklite ja magistritööde kirjutamise toetamine ning motiveerimine		
Kasutatavate õppevahendite mitmekesisus	Organisatsiooni töökorraldus (õppe- ja metoodilise töö korraldus)	
Võimalus käia stažeerimas haiglates		
Mentori olemasolu olulisus		
Paindlik tööaja olulisus		
Akadeemilise vabaduse olulisus		
Töökoormuse mõju töövaliteedile		
Eesmärgipärane koostöö ja toetavad suhted kolleegidega	Toetav organisatsioonikultuur	
Juhtkonna toetuse olulisus		

Võimalused enesetäiendamiseks ja erialaseks suhtlemiseks rahvusvahelisel tasandil moodustus neljast substantiivsest koodist, mis all uuritavad kirjeldasid, et olulisel kohal on õppejõudude jaoks erinevad võimalused enesetäiendamiseks nii riigisisesele kui rahvusvahelisel tasandil ning nende võimaluste toetamine organisatsiooni poolt. Oluliseks peeti rahvusvaheliste suhete loomist ja arendamist, mis annaks väiksele riigile nagu Eesti võimaluse järjepidevaks arenguks ja jätkusuutlikkuseks.

„...võimalus kirjutada teadusartikleid ning meil on võimalik taodelda magistritöö kirjutamiseks või teadusartiklite kirjutamiseks vaba semestrit ning need on täistasu eest /.../ see on suur motivaator...” (7)
„...väliskogemused, vähemalt igal aastal käia mingisugustel konverentsidel, koostöövõrgustiku koosolekutel, osaleda projektides /.../ võimalus saada rahvusvahelisi kogemusi, et see on küll minu jaoks saanud ilmselgeks vajaduseks /.../ kui rahvusvahelistumist ei toimu, siis areng paratamatult peetub. Et nii väikeses kogukonnas, noh ma mõtlen nüüd Eestit tervikuna, et nii väikeses kogukonnas kaks väikest kooli, kes õpetavad õdesid, et me ei suuda kunagi olla aktsepteeritavad Euroopas, rääkimata maailmakaardist, kui meil ei ole võimalus rahvusvahelistumiseks...” (10)

Teine alakategooria **organisatsiooni töökorraldus (õppe- ja metoodilise töö korraldus)** moodustus kuuest substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid, et professionaalset õpetamist mõjutab keskkond, kus seda läbi viiakse, alates sellest, milline on ruumide paigutus ja sisustus ning kas on võimaldatud vajaminevate õppevahendite olemasolu. Positiivselt kirjeldati õppejõudude poolt simulatsioonikeskuste võimalusi luua võimalikult reaalseid elulisi situatsioone ning märgiti ära, et õppejõud, kes ei tööta kliinilises keskkonnas, saavad võimaluse käia haiglates stažeerimas, et hoida ennast kursis pidevalt areneva tervishoiusüsteemiga.

„...Töökeskond peaks mulle ikkagi tagama töötavad vahendid /.../ kui mul pole neile näidata või illustreerida oma juttu, siis jääb nagu pooltel asi aru saamata.” (4)

„...õpetamiseks on see väga hea keskkond, sellepärast, et meil on kõik võimalikud ja võimatud õppevahendid /.../ simulatsioonõpe on nagu hästi arenenud...” (5)

„...Need, kes on põhikohaga lektorid, saavad käia haiglas stažeerimas /.../ õppejõududele hästi palju võimaldatakse seda /.../ see on küll arengule väga hea...” (9)

Uuritavad kirjeldasid, et peavad oluliseks võimalust oma aega ja tööd ise planeerida, mis on nende sõnul soodustavaks teguriks.

„...Kui ma alustasin, tundus mulle kummaline, et mind usaldatakse ja mina määran ära, kuidas ma töötan...” (2)

„...akadeemiline vabadus, et ma ole kindlates raamides, et mulle ei öelda täpselt ette, mida pean rääkima, mida ma pean õpetama, et ma saan olla vaba oma valikutes. Ma saan ise otsutada oma ajagraafiku ja ma saan ise otsustada, mida ma teen täna, mida ma teen homme... aeg ei ole limiteeritud tüüpilise tööajaga kaheksast viieni, vaid ma võin teha tööd vabalt valitud ajal ja võtta ka selle vaba hetke...” (10)

Uuritavad mainisid mentorsüsteemi ja tugivõrgustiku olemasolu olulisust tööle asumisel. Indiviiditi olid kogemused erinevad, mõned tundsid, et sellest toest oli jäänud puudu ning teised, kellel olid positiivsed kogemused mentorlusega, leidsid, et mentori süsteem organisatsioonis oli neid aidanud.

„...mul oli esimesel õppeaastal ametlik mentor – kolleeg, kelle käest ma võisin küsima minna ükskõik mida /.../ see on aidanud mind...” (2)

„...praegu ei ole mul mentorit, kuid tunnen, et võiks küll vahepeal olla...” (4)

„... Juhendaja olemasolu oleks oluline /.../ hetkel tunnen sellest toest puudust...” (8)

Uuritavad kirjeldasid, et üldine töökoormus on siiski pigem suur ning vahel ei jõua kõikidele asjadele nii palju pühenduda, kui seda soovitakse, mis mõjutab töö lõplikku kvaliteeti ja ka iseendaga ning oma töö ja organisatsiooniga rahulolu ning kaudses plaanis võib mõjutada ka isiklikku elu.

„... töökoormus, mis on negatiivne asi, mis tuleneb keskkonnast – töökoormus on natukene suur ja teine asi, mis ei sobi kõikidele, kaasaarvatud minule, on see, kui ma pean tegelema hästi paljude erinevate asjadega ühel ja samal ajal. Et see toob paratamatult kaasa selle, et mitte millessegi ei suuda süveneda ja noh jääb nagu selline pinnapealne tegevus, mis ei rahulda eelkõige iseennast ja noh ilmselgelt ei ole ka tulemus nii hea, mis kuvab väljapoole. /.../ Suur töökoormus tingib teinekord ka selle, et inimesed on väsinud ja siis nad keskenduvadki ainult sellele, mis on halvasti, nad otsivad, mis on minu väsimuse põhjus ja see väsimuse põhjus on ju see, et kõik on halvasti korraldatud ja tehtud (naerab)...” (10)

Viimane alakategooria **toetav organisatsioonikultuur** moodustus kahest substantiivsest koodist, mille all kirjeldasid uuritavad, et juhtkonna ja kolleegide toetus on olulised tegurid. Uuritavad tõdesid, et tagasiside on oluline, isegi kui see ei ole otseselt positiivne tagasiside, aga oluline on, et see oleks konstruktiivne. Kirjeldati, et on hea, kui sa saab kolleegidega koos mingeid probleeme lahendada-

„...Mulle tundub, et siin majas on hea õhkkond, kolleegide vaheline solidaarsus ja toetamine. /.../ Kindlasti ka see, mismoodi juhtkond suhtub. Jah, juhtkonnaga head suhted ja nende toetus on oluline...” (2)

„...Aga kindlasti arendab ka ikkagi kolleegidega koostegemine, kui meil oleks rohkem aega koos istuda ja rääkida ka tööst, selles mõttes, et kuidas me midagi arendame. Et me ei kritiseeri koguaeg (naerab), mis on halvasti, vaid, kuidas me läheme edasi. /.../. Konstrukttiivne kriitika on hea...” (10)

Viimane ülakategooria moodustub kolmest alakategooriast (vt tabel 4): 1) pühendumus õppejõu erialasele tööle, 2) kutse- ja erialase pädevuse arendamise vajadus ning 3) pedagoogilise väljaõppe olulisuse tunnetamine. Alakategooriad moodustuvad kümnest substantiivsest koodist.

Tabel 4. Isikust tulenevaid aspekte iseloomustavad substantiivsed koodid ning neist moodustunud alakategooriad ja ülakategooria

Substantiivsed koodid	Alakategooria	Ülakategooria
Pideva enesearendamise oluliseks pidamine	Pühendumus õppejõu erialasele tööle	Õppejõu isikust tulenevad tegurid
Sisemine motivatsioon oma erialal töötada		
Arendus- ja uurimistööde arendamise olulisus		
Õppejõu rolli olulisus üliõpilaste lõputööde juhendamisel		
Üliõpilaste tagasiside arvestamine enda ja oma töö analüüsimiseks		
Teoreetiliste teadmiste valdamine	Kutse- ja erialase pädevuse arendamise vajadus	
Praktilise (kutsealase) töökogemuse olulisus		
Oskus siduda teooriat ja praktikat		
Pedagoogiline ettevalmistus	Pedagoogilise väljaõppe olulisuse tunnetamine	
Oskus valida õpetamisel sobivaid õppemeetodeid		

Esimene alakategooria on **pühendumus õppejõu erialasele tööle**, mis moodustus viiest substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid, et õppejõud peavad ennekõike oluliseks sisemist motivatsiooni ja vajadust valitud erialal töötamiseks, nad leiavad, et töö peab meeldima ja südamelähedane olema, kirjeldatud aspekte peeti oluliseks ka järjepidevaks enesearendamiseks. Järjepidev enesearendamine hõlmas endas kutse- ja erialast teadlikkust ja teadmiste uuendamist teadusartiklite ja uurimistööde lugemise näitel ning arendus- ja uurimistöö edendamist, mis tähendab ka pädevust üliõpilaste lõputööde juhendamisel. Märgiti, et on oluline püsida kursis pidevalt areneva tervishoiusüsteemiga.

„...Siis pidev eneseareng – ei saa seisma jääda, tuleb pidevalt areneda, lugeda teadusartikleid juurde, et käia kaasas uuendustega...” (1)

„...no eelkõige peab õppejõud tahtma teha seda, mis ta teeb. Ega vägisi midagi armsaks ei saa ja vägisi ei tee head ka.../.../ ta peab nägema suunda, et ma tahan areneda, ma tahan olla kursis uue informatsiooniga, ma pean ennast täiendama...” (7)

„...tänu on suur motivaator /.../ kui keegi tuleb aastaid hiljem, et teate, teie rääkisite sellel teemal mulle, ma ise ei mäletagi seda (naerab), aga kui tema on sellest asjast aru saanud, ta mäletab seda ja teab, et see aitas teda, siis see on minu motivaator. Jess! Natukesegi ma midagi oskan õpetada ka (naerab)...” (9)

„...Loomulikult on veel üks asi õppejõu rollist tervishoiukõrgkoolis rääkida, lõputööde juhendamine...” (9)

„...Kõrgkoolid on võtnud suunad arendus- ja uurimistööle, õppejõud on samuti muutunud selles vallas professionaalsemaks ning praegune kõrgharidus on ikkagi väga uurimistöökeskne...” (11)

Pühendumus õppejõu erialasele tööle all kirjeldati ka üliõpilaste tagasiside olulisust. Uuritavad kirjeldasid, et üliõpilaste positiivne tagasiside tekitab tunde, et oled oma tööd õigesti teinud ning lisab motivatsiooni, negatiivne tagasiside peaks aga panema õppejõudu ennast ja oma tööd kriitiliselt analüüsima.

„...üliõpilaste tagasiside arvestamine, oma enda tegevuse osas, kriitilisuse roll, mis kipub inimestel pika aja peale ära kaduma, kui asi on kulgenud eriliste tõrgeteta pikka aega...” (5)

„...Hästi positiivne on tagasiside, noh seda negatiivset tagasisidet väga ei anta...” (9)

Teine alakategooria on **kutse- ja erialase pädevuse arendamise vajadus**, mis moodustus kolmest substantiivsest koodist, milles uuritavad kirjeldasid kui oluline on, et õdesid ja ämmaemandaid õpetavad õppejõud tunneksid hästi teooriat ja metoodikat ning tugineksid sellele oma õppetöös, omaksid praktilist töökogemust ning oleksid kursis kliinilises keskkonnas toimuvaga, osates teooriat ja praktikat omavahel siduda.

„...oluline on see, et ta oskab seda metoodikat või ainet, mida ta õpetab, seostada koheselt ka praktikaga./.../ teooriat osata siduda praktikaga ja praktikat teooriaga...” (9)

„...minu arusaam on see, et kui õppejõud õpetab koolis, siis peaks ta omama mingisugust praktilist kogemust /.../ teoreetilised teadmised on olulised nagu nii, see ju toetab seda kõike...” (12)

Alakategooria **pedagoogilise väljaõppe olulisuse tunnetamine** moodustus kahest substantiivsest koodist, mille all uuritavad kirjeldasid, et kui oluline on pedagoogilise ettevalmistuse omamine, mis on tähtis eriti

alustavatele õppejõududele, et oleks, millele tugineda ja kuidas õppeaineid ja -tööd ülesehitada ning milliseid õppemeetodeid oleks sobilik lähtuvalt aine sisust valida.

„... sellepärast ma läksingi ülikooli, et ma teaksin, milliseid õppemeetodeid kasutada ning kuidas aidata üliõpilastel omastada uusi teadmisi...” (1)

„...ta võiks või peaks olema läbinud ikkagi /.../ koolituse, mis on ka pedagoogilise taustaga, et mitte ainult, kas ämmaemand või õde, vaid tal peaks olema siis ka pedagoogika alane koolitus, olgu siis magistrikraad või misiganes, aga igal juhul on see oluline...” (5)

„...see pedagoogiline väljaõpe puudub ja siis ma tunnen ennast aegajalt ikka üsna ebakindlalt /.../ mina ei ole ikka päris kindel, kas ma tean nendest asjadest õigesti...” (9)

Uuritavate arusaamu õppejõudude professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest iseloomustab kokkuvõtlikult tabel 5.

Tabel 5. Õppejõudude arusaamu õppejõu professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest iseloomustavad ülakategooriad ja alakategooriad

Ülakategooria	Alakategooria
Õppejõu professionaalsust kirjeldavad tunnused	Kutseala põhiväärtuste tunnustamine
	Kutsealaste väärtuste ja hoiakute järgimine
	Universaalsete teadmiste ja oskuste valdamine
Töödandva organisatsiooni karakteristikutest tulenevad tegurid (peaasjalikult võimalused ja toetus)	Võimalused enesetäiendamiseks ja erialaseks suhtlemiseks rahvusvahelisel tasandil
	Organisatsiooni töökorraldus (õppe- ja metoodilise töö korraldus)
	Toetav organisatsioonikultuur
Õppejõu isikust tulenevad aspektid	Pühendumus õppejõu erialasele tööle
	Kutse- ja erialase pädevuse arendamise vajadus
	Pedagoogilise väljaõppe olulisuse tunnetamine

5. ARUTELU

5.1. Uurimistöö olulisemad tulemused

Käesoleva uurimistöö tulemused aitavad avada professionaalsuse mõistet ning selgitada õppejõu professionaalset arengut mõjutavaid tegureid Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavadel õpetavate õppejõudude arusaamadele tuginedes. Professionaalsust on õenduses uuritud küll prasktiseerivate õdede vaatekohast, kuid konkreetselt õendus- ja ämmaemandusõppejõudude arusaamu õendusõppejõu professionaalsusest uuritud ei ole.

Uurimistöö esimeseks uurimisülesandeks oli kirjeldada õppejõudude arusaamasid professionaalsusest. Uurimistöö tulemustest selgus, et professionaalsust kirjeldavad õppejõud eelkõige oma kutsealast lähtuvalt ehk professionaalsuse aspektide all teadvustatakse kõige enam õe **kutseala põhiväärtusi**, nagu holistlik inimkäsitlus ning õenduseetika ja õendusteaduse väärtustamine, **kutsealaseid väärtuseid** ja **hoiakuid**, nagu empaatiavõime ja hoolimine, mõistmine ja tolerantsus, ning **kutse- ja erialaseid teadmisi** ja **oskusi**, nagu kriitiline mõtlemine, analüüsi- ja sünteesioskus ning avatus ja loomingulisus, mis on tugevalt seotud ja läbipõimunud õppejõudude isikliku tausta ja tõekspidamistega. Sarnaselt käesoleva uurimistöö tulemustele, on õdede kutseala põhiväärtusi ja kutsealaseid teadmisi ja oskusi professionaalsuse tunnuste all kirjeldanud oma uurimistöö tulemustes ka Konkbay jt (2014) ning Dikmen jt (2016). Võrreldes käesoleva uurimistöö tulemusi Tanaka jt (2015) uurimistöö tulemustega, selgus, et käesolevas uurimistöös jäi arusaam teadustööst kui ühest olulisest professionaalsuse tunnusest tahaplaanile.

Käesolevas uurimistöös selgus, et arusaam õppejõudude professionaalsusest on seotud ka **üliõpilaste tagasiside arvestamisega enda ja oma töö analüüsimiseks**. Selleks, et oma tegevust kriitiliselt hinnata, pidasid käesolevas uurimistöös õppejõud oluliseks üliõpilaste tagasisidet, kirjeldati, et tagasiside võib olla nii motiveeriv kui ennast kriitiliselt hindama panev – mõlemal juhul võimaldab konstruktiivselt analüüsida ennast ja oma tööd ning on minu arvates oluline tegur professionaalse õendushariduse tagamisel ning tulevaste üliõpilaste koolitamisel. Sarnaselt käesoleva uurimistöö tulemustele, on üliõpilaste tagasiside olulisust õppejõudude professionaalsuse tagamisel kirjeldanud oma uurimistöös Boyden (2000), Akhtar-Danesh jt (2013) ja Dikmen jt (2016).

Teiseks uurimisülesandeks oli kirjeldada õppejõudude arusaamasid professionaalset arengut mõjutavatest teguritest. Uurimistöö tulemustest selgus, et uuritavad pidasid professionaalset arengut mõjutavate tegurite all oluliseks ka toetavat **organisatsioonikultuuri**. Õppejõud kirjeldasid professionaalset arengut toetava aspektina oma töökeskkonda, mis hõlmas kaaskolleeegidega sujuvat koostööd ja toetavaid suhteid ning tuge juhtkonna poolt – kirjeldatud aspektid olid olulised õppejõudude professionaalsuse toetamisel. Varasemalt on oma uurimistöodes sarnaseid tulemusi kajastanud ka Konukbay jt (2014), Tanaka jt (2015) ning Dikmen jt (2016). Käesolevas uurimistöös kirjeldasid uuritavad professionaalset arengut toetava aspektina ka **organisatsiooni töökorraldust** ja organisatsiooni poolt pakutavaid **võimalusi enesetäiendamiseks**, mis tähendas, et organisatsioon arvestab võimalikult palju õppejõudude professionaalse arengu toetamisega, võimaldades näiteks osalemist erinevates koostööprojektides ja -võrgustikes ning rahvusvahelistel konverentsidel, samuti toetades kutse- ja erialast täiendamist ja võimalust käia haiglates stažeerimas ning haridustaseme tõstmist. Üks uuritav kirjeldas, et tervishoiukõrgkoolides on võimalik taotleda magistritöö või teadusartikli kirjutamiseks vaba semestrit, olles tasustatud põhipalga ulatuses, mis on kindlasti motiveeriv komponent. Ka Akhtar-Danesh jt (2013) uurimistöö tulemustes selgus, et professionaalse arengu jätkusuutlikkuse ja järjepidevuse aspektist lähtuvalt on oluline, et juhtkond ja organisatsioon toetaksid õppejõudude kutse- ja erialast arengut.

Lähtudes õppejõudude kirjeldustest, on tervishoiukõrgkoolide tugi õppejõudude professionaalseks arenguks piisavalt mitmekülgne ja toetav. Tervishoiukõrgkoolide suund on hetkel arendus- ja teadustöö arendamine ja rakendamine ning olulisel kohal on ka rahvusvaheliste suhete ja koostöö arendamine ning juhtimine (Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korraliste ... 2015), mis omakorda eeldabki õppejõududel selles valdkonnas oma professionaalsuse arendamist. Mis aga tekitab vastuolu taotletud arendustegevuste ja võimaluste vahel, on **suur töökoormus**, mida kirjeldasid rohkemal või vähemal määral kõik uurimistöös osalenud õppejõud. Ka OSKA tervishoiu uuringu (Tööjõuvajaduse seire- ja ... 2017: 97) tulemustes kirjeldati, et tegeleda tuleks õppejõudude töökoormuse optimeerimisega ning käesoleva uurimistöö tulemused lisavad sellele kinnitust. Seetõttu leian, et käesoleva probleemiga tuleks tõsiselt tegeleda, kuna see tõenäoliselt mõjutab õppejõudude töövõimekust ja heaolu ning seeläbi ka õendus- ja ämmaemandushariduse kvaliteeti.

Uurimistöö tulemustest selgus, et uuritavad pidasid väga oluliseks **erialast pühendumist**, sealhulgas pidevat enesearengut. Seda aspekti kirjeldasid kõik uuritavad. Vaid paar uuritavat kirjeldasid käesolevas

uurimistöös **arendus- ja uurimistööde arendamise olulisust**, sellele tuginemist ja arendamise vajadust. Samuti leidis vähe mainimist **õppejõu olulisus lõputööde juhendamisel**. Võrreldes neid tulemusi Tanaka jt (2015) uurimistöö tulemustega, mis peegeldas arenenud suurriikide, USA ja Jaapani õdede professionaalsust kirjeldavaid aspekte, julgen väita, et Eesti õendus- ja ämmaemandushariduses vajab tõendus põhise olulisuse mõistmine ja väärtustamine endiselt arendamist. Ka Eesti õenduse ja ämmaemanduse arengustrateegias ning OSKA tervishoiu uuringu tulemustes (Kaheksa sammu ... 2011, Tööjõuvajaduse seire- ja ... 2017: 97) on kirjeldatud, et väljaõpe, kogemus ja võimestatus uurimis- ja arendustöös ei ole tegelikult ikkagi veel piisavad ning tähelepanu tuleks pöörata õppejõudude teadustöö arendamise toetamisele ja doktorikraadi omandamisele. Loomulikult eeldab see tuge ja ka rahastust organisatoorsel ja riiklikul tasandil, sest õppejõudude töökoormus on suur ning teadustöö arendamine ja publitseerimine peaks olema tasakaalus õppejõu põhitöö ehk õppemetoodilise tööga.

Käesoleva uurimistöö tulemustest selgus, et õppejõudude professionaalsus on tihedalt seotud isiku individuaalse taustaga ning professionaalse kutse- ja erialase töö eelduseks on **kutse- ja erialane pädevus**, mis tähendab pädevust nii õppe- kui ka uurimis- ja arendustöö koordineerimisel ja arendamisel. Ehkki vaid paar uuritavat kirjeldasid käesolevas uurimistöös **arendus- ja uurimistööde arendamise olulisust**, sellele tuginemist ja arendamise vajadust. Oluliseks peeti kutsealaste teadmiste ja praktilise kogemuse olemasolu, õppejõud leidsid, et õenduse õppejõud peaks omama varasemat kliinilist kogemust ning oskama siduda teooriat ja praktikat omavahel. Sarnaselt käesoleva uurimistöö tulemustele, on sarnaseid aspekte kirjeldanud ka McSharry jt (2010) ning Schubert Bakes jt (2011). Käesoleva uurimistöö tulemustest tuli välja, et õppejõud peavad oluliseks **pedagoogilist väljaõpet**, et olla pädev üliõpilaste õpetamisel ning selleks sobivate õppemeetodite valikul. Õppejõud, kellel puudus pedagoogiline taust, kirjeldasid ebakindlust õppetöö läbiviimiseks sobivate õppemeetodite valikul, üliõpilaste lõputööde juhendamisel ja ainekavade koostamisel, mistõttu leian, et organisatsioonidel tuleks tähelepanu pöörata õppejõudude pedagoogilisele väljaõppele ning toetada õppejõudusid selle saavutamisel.

Käesoleva uurimistöö uuritavad olid kõik naissoost, taustaandmetest selgus õppejõudude tööstaaž ning haridustase. Akhtar-Danesh jt (2013) uurimistöö tulemustes, kus uuritavateks olid õendusõppejõud ja -üliõpilased, selgus, et arusaam professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest võib olla seotud vanuse ja töökogemusega ning kutse- ja erialaste teadmistega. Käesoleva uurimistöö tulemusi analüüsisid selgus, et nooremad ja/või lühema tööstaažiga ja/või rakenduskõrgharidusega õppejõud kirjeldasid

arusaamasid professionaalsusest rohkem **kutse- ja erialaste teadmiste ja oskuste** näitel. Professionaalsust mõjutavaid tegureid kirjeldasid nooremad ja/või lühema tööstaažiga õppejõud pigem **organisatsiooni töökorraldusest** lähtuvalt. Pikema töökogemusega ja akadeemilise haridusega õppejõud seevastu lähtusid professionaalsuse kirjeldamisel pigem **kutse- ja erialastest põhiväärtustest** ning oma **valdkonnale pühendumise olulisusest**. Pikema töökogemusega ja juba akadeemilise haridusega õppejõud kirjeldasid, et väga olulisel kohal on õenduse ja ämmaemanduse, kui iseseisvate valdkondade arengu ja jätkusuutlikkuse aspektist vaadelduna **rahvusvaheline koostöö ja selle arendamine**. Professionaalset arengut mõjutavate tegurite all kirjeldati pigem **isikust tulenevaid aspekte**, mis olid läbipõimunud **kutse- ja erialaste väärtuste, uskumuste ja hoiakutega**. Dikmen jt (2016) uurimistöö uuritavateks olid õed, kuid uurimistöö tulemustest selgus samuti, et esineb selge seos professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest arusaamise ning õdede töökogemuse ja haridustaseme vahel. Kuna käesolevas uurimistöös oli valitud kvalitatiivne lähenemine, ei ole võimalik hinnata seoseid ja taustaandmete otsest mõju nähtuse kirjeldamisel, kuid tuginedes ka varasemale kirjandusele, võib oletada, et töökogemus ja haridustase kujundavad õppejõudude arusaamasid nähtusest ning seetõttu tajuvad indiviidid professionaalsust mõjutavaid tegureid erinevalt.

Leian, et õendus- ja ämmaemandushariduses on veel arenguruumi. Kui tugineda Miller'i mudelile, mis kirjeldab professionaalsust õenduses läbi kaheksa aspekti (Aldina 2013), selgub, et käesolevas uurimistöös kirjeldasid uuritavad vaid murdosa nendest professionaalsusele iseloomulikest tunnustest, nagu näiteks õdede koodeksi järgimine, rahvusvaheliste suhete arendamine, teooria ja uurimistööde arendamine ja kasutamine ning pädev ja jätkusuutlik haridus. Pigem mainimata jäid kogukonna teenimine, kutseorganisatsioonides osalemine, autonoomia ja eneseregulatsioon ning teadusartiklite publitseerimine. Käesoleva uurimistöö tulemusi analüüsides selgus, et lühema tööstaažiga ning erialase ehk pedagoogilise ettevalmistuseta õppejõud vajavad organisatsiooni tuge ja suunamist rohkem, samal ajal, kui akadeemilise haridusega ja pikema töökogemusega õppejõud on teadlikumad, enesekindlamad ja oskavad väärtustada oma haridust. Näiteks selgus uurimistöö tulemusi analüüsides, et lühema töökogemuse ja/või rakenduskõrgharidusega õppejõudude puhul jäi arusaam teadustööst kui ühest olulisest õpetamise ja professionaalsuse komponendist tahaplaanile.

5.2. Eetilised aspektid

Uurimistöö läbiviimiseks taotles uurimistöö teostaja nõusolekud Tartu Tervishoiu Kõrgkooli ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli juhtkonnalt ning Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komiteelt. Saanud vastavad nõusolekud ja loa, pöördus uurija e-posti teel kõigi potentsiaalsete uuritavate poole individuaalselt. E-posti teel edastati lühitutvustus planeeritava uurimistöö kohta ning kirja manusesse oli lisatud kutse uurimistöös osalemiseks ning informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm uuritavale. Potentsiaalseid uuritavaid oli 80, kuid kirjale vastas vaid 13 uuritavat, nendest 12 andis nõusoleku uurimistöös osalemiseks. Põhjuseid võib olla mitmeid, üks kindlasti võib olla suur töökoormus, mis selgus ka uurimistöö tulemustest, ning võis tingida selle, et e-posti teel edastatud kirjad jäid märkamata või kui ei vastatud koheselt, siis unustati seda hiljem teha või lihtsalt arvati, et ei leita uurimistöös osalemise jaoks aega. Kuid võimalik oli ka see, et kuna tegemist oli delikaatse teemaga, ei oldud valmis oma kogemusi jagama.

Tegemist oli algaja uurijaga ning selleks, et ennast paremini ette valmistada, teostati enne põhiintervjuudega alustamist prooviintervjuu, et ennetada ja analüüsida võimalikke kitsaskohti intervjuu läbiviimisel ning intervjuu küsimuste arusaadavust ja sobivust antud nähtuse uurimiseks. Kuna pärast prooviintervjuud ei olnud tarvilik teha muudatusi, kaasati prooviintervjuu tulemused käesoleva uurimistöö andmebaasi hulka.

Uuritavatega, kes olid andnud oma nõusoleku uurimistöös osalemise kohta, võeti individuaalselt e-posti teel uuesti ühendust, et leppida kokku uuritavatele sobiv aeg ja koht intervjuu läbiviimiseks. E-posti teel kontakteerumine oli mugav suhtlemisviis kõigile osapooltele, hoides kokku aega, mis on õppejõududel niigi limiteeritud ning võimaldades osapoolte kokkuleppeid vajadusel hilisemalt üle kontrollida. Kuna õppejõudude töökoormus on suur, siis püüdis uurija olla võimalikult paindlik ja vastutulelik aegade leidmisel, arvestades uuritavate eelistusi nii aja kui koha suhtes. Intervjuud viidi vastavalt läbi nii Tartu Tervishoiu Kõrgkooli kui Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õpperuumides, mis olid uuritavate endi poolt valitud. Tegemist oli uuritavate jaoks delikaatse teemaga ning selleks, et luua uurija ja uuritava vahel vabam ja sundimatum õhkkond, küsis uuritav õppejõudude tausta kohta (õpetatavad ained, haridus, töökogemus).

Intervjuudele ligipääs oli ainult uurijal, kõik lindistused kirjutati ümber *Word*-dokumenti ning säilitati uurija arvutis. Selleks, et tagada uuritavate konfidentsiaalsus, oli arvutile ja dokumentidele koodiga ligipääs ainult uurijal endal. Tulemuste esitamisel jälgiti, et oleks tagatud uuritavate anonüümsus, näiteks jäeti välja uuritavate parasiitsõnad ja fraasid, mis viitasid õppejõu konkreetsele ametikohale, õppeasutusele või muule isiklikule faktile, mille tõttu võiks ta olla äratuntav. Paber kandjal kirjalikud nõusolekuvormid säilitati kiirkõitja vahel, millele oli samuti ligipääs ainult uurijal, nõusolekuvorme hoiti lukustatud kapis. Kõik uurimistööga seotud originaalandmed säilitatakse kuni magistritöö eduka kaitmiseni, misjärel need (paber kandjal ja elektroonilised andmed) hävitatakse.

5.3. Tulemuste usaldusväärsus

Kvalitatiivse uurimistöö puhul jääb alati oht subjektiivsusele, kuid selle riski minimaliseerimiseks olen püüdnud kirjeldada võimalikult detailselt uuritavate värbamist ning andmete kogumis- ja analüüsimisprotsessi. Samuti leian, et kuna töotan ise praktiseeriva õena tervishoiuasutuses ning mul ei ole otsest tööalast kokkupuudet uurimiskeskondade ja uuritavatega, lisab see uurimistööle objektiivsust ning usaldusväärsust, sest intervjuude läbiviimisel ja hilisemalt andmete analüüsimisel puudus mul antud kontekstis emotsionaalne side, mis oleks võinud kuidagi andmete kogumist, analüüsimist ning tulemuste esitamist mõjutada. Usaldusväärsuse tõstmiseks ja tulemuste kujunemise läbipaistlikkuse ja loogilisuse tagamiseks saadi täiendavat tagasisidet uurimistöö juhendajalt. Täiendavat tagasisidet saadi ka kaasüliõpilastelt õppekava vastavas õppeaines, kus lihtsustatud väljendeid ja substantiivseid koode ning nendest moodustunud kategooriaid kommenteeriti.

Intervjuude läbiviimisel püüdsin vältida uuritavate vastuste suunamist ja kallutamist ning nende mõtete valesti tõlgendamist. Näiteks esines situatsioone, kus uuritav küsis, mida mina täpselt teatava küsimuse all mõtlen või tõlgendan, siis palusin tal kirjeldada nähtust nii nagu tema sellest aru saab ning andsin alati võimaluse pöörduda küsimuse juurde uuesti tagasi, kui ta soovib midagi lisada. Näiteks: „Palun kirjeldage ... nii nagu Teie sellest aru saate...“ Kui ma polnud ise päris kindel, kas olin uuritavast päris õigesti aru saanud, kasutasin uuritavate mõtete ümbersõnastamist ja tagasipeegeldamist. Näiteks: „Kas ma sain õigesti aru, et Te mõtlesite..?“

Andmeid analüüsiti induktiivse sisuanalüüsi meetodil, mis oli käesoleva uurimistöö andmete analüüsimiseks sobilik, sest uuritava nähtuse kohta käivat informatsiooni oli vähe ning ei olnud võimalik

luua varasemast teaduslikust kirjandusest tulenevat raamistikku, millele tugineda, mistõttu toimus andmete analüüs kitsamalt üldisemale. Analüüsimeetodi sobivust kinnitas ka Elo ja Kyngäs (2008) allikas, mida kasutati käesoleva uurimistöö analüüsiprotsessis juhendmaterjalina.

5.4. Uurimistöö kitsaskohad

Uurimistöö üheks kitsaskohaks oli see, et uuritava nähtuse kohta leidis uurimistöö autor liialt vähe originaaluurimusi ning intervjuu küsimuste koostamisel ei olnud võimalik täielikult tugineda varasemale teaduskirjandusele. Intervjuude ära kirjutuste maht kokku oli 68 A4 lehekülge teksti, mida ei ole just palju, kuid näiteks erinevate intervjuude pikkus ja nende sisukus ei olnud alati kooskõlas, mis tähendas seda, et mõni lühema kestusega intervjuu andis nähtuse kohta rohkem informatsiooni, kui pikema kestusega intervjuu. Loomulikult pean kriitiliselt analüüsima ka ennast ja seda, kas minu intervjuu küsimused toetasid uuritavaid piisavalt nähtuse kirjeldamisel erinevatest aspektidest vaadelduna. Teisalt jällegi võis ettevalmistatud intervjuuküsimuste nõrk teoreetiline taust tulla kasuks, avades veelgi paremini uuritavate tegelikke arusaamu, kuna uuritavad said ise otsustada, kuidas nad nähtust kirjeldada soovivad.

Probleemina tootsin välja ka selle, et intervjuude läbiviimisel juhtus kahel korral nii, et uuritav valis ruumi, mis oli tegelikult teiste kolleegide poolt läbikäidav ning kui esialgu olime seal kahekesi ja kõik sujus kenasti, siis juhtus, et ühel hetkel astus keegi sisse ja tuli kohvi tegema või õppetöö vahel puhkama ja teise kolleegiga juttu ajama. Sellistes olukordades katkestasin intervjuu ning pakkusin uuritavale variandi kokku leppida intervjuu läbiviimiseks uus aeg ja koht või võimaluse korral otsida mõni privaatne ruum. Mõlemal korral said situatsioonid lahendatud uue privaatse ruumi leidmisega, kuid siiski tundsin, et see võis mõjutada usaldusväärse kontakti saavutamist ning intervjuu sujuvat kulgu.

5.5. Uurimistöö tulemuste olulisus praktikale ning uued uurimisprobleemid

Käesoleva uurimuse tulemusi arvesse võttes, saavad nii haridusasutused kui ka kutse- ja erialaühendused planeerida edasise tegevusi õendusõppejõudude välja- ning täiendusõppe arendamiseks ja haridusnõuete ning näiteks ka pädevusmodeli väljatöötamiseks. Käesolev uurimistöö aitab laiendada õendusteaduslikku teadmusbasi ning uurimistöö tulemuste avaldamine võimaldab tervishoiukõrgkoolidel saada asja- ja ajakohast infot õppejõudude arusaamadest professionaalsuse ja seda mõjutavate tegurite kohta

õppejõudude endi vaatekohast. Käesoleva uurimistöö tulemuste põhjal on võimalik alata arutelu õenduspedagoogide pädevusmudeli väljatöötamiseks, mis oleks abiks õppejõudude erialasel ettevalmistamisel ja professionaalse arengu järjepideval toetamisel. Uurimistöö põhjal ei saa teha mingeid üldistusi, kuid uurimistöö tulemused aitavad uurimisel nähtust kindlasti paremini mõista just Eesti õendushariduse kontekstis. Leian, et asjakohane oleks uurida teemat veelgi ulatuslikumalt, kasutades selleks ka kvantitatiivset lähenemist.

Võimalikud uurimisteemad tulevastele uurijatele:

- 1) Kuidas mõjutab õppejõu pedagoogiline väljaõpe õppejõu edukust oma töös ja tööga rahulolu?
- 2) Millised on õendusüliõpilaste ja praktiseerivate õdede arusaamad õendusõppejõu professionaalsusest ja professionaalset arengut mõjutavatest teguritest?

6. JÄRELDUSED

Õppejõud mõistavad professionaalsuse all eelkõige kutse- ja erialast ning isikust tulenevaid aspekte, seejuures lühema töökogemusega õppejõud seadsid esikohale sellised kutse- ja erialased vilumused ja oskused, nagu kriitiline mõtlemine, analüüsi- ja sünteesioskus ning avatus ja loomingulisus. Pikema töökogemusega õppejõud pidasid professionaalsuse kirjeldamisel olulisemaks selliseid kutse- ja erialaseid põhiväärtusi, nagu holistlik inimkäsitlus, õenduseetika ja -teaduse väärtustamine, ning oma erialale pühendumist. Erialase pühendumise all kirjeldati peaaesjalikult järjepideva kutse- ja erialase enesearendamise ja üliõpilaste tagasiside olulisust.

Õppejõu professionaalset arengut mõjutavad tegurid tulenevad õppejõudude arvates peamiselt isikust, olles läbipõimunud kutse- ja erialaste väärtuste, uskumuste ja hoiakutega, ning organisatsiooni karakteristikutest. Seejuures lühema töökogemusega õppejõud märkisid ära eelkõige organisatsiooni keskkonnast tulenevad aspektid, nagu organisatsiooni töökorraldus, võimalused enesetäiendamiseks ja erialaseks suhtlemiseks, toetav töökorraldus ja organisatsioonikultuur. Suurema töökogemusega õppejõud rõhutasid pigem isikust tulenevaid aspekte, nagu pühendumus õppejõu erialasele tööle, kutse- ja erialase pädevuse arendamise olulisus ning pedagoogilise väljaõppe olulisus.

Uurimistöö tulemusena selgus, et lühema töökogemusega ehk nii-öelda alustavad õppejõud on organisatsioonist sõltuvamad, vajades rohkem organisatsiooni tuge ja suunamist. Pikema töökogemusega õppejõud tunnistavad, et professionaalsus eeldab ka pedagoogilist ettevalmistust. Seega tuleb õendusõppejõudude professionaalsuse tagamiseks senisest enam tähelepanu pöörata õppejõudude erialasele ettevalmistusele ning kuna tulemustest selgus, et õppejõudude töökoormus on suur, tuleks tervishoiukõrgkoolidel tõsiselt tegeleda ka õppejõudude töökoormuse optimeerimisega, kuna liiga suur töökoormus võib negatiivselt mõjutada õendushariduse kvaliteeti ja jätkusuutlikkust.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alidina, K. (2013). Professionalism in post-licensure nurses in developed countries. *Journal of Nursing Education and Practice*, 3(5): 128-137.

Altıok, H.Ö., Üstün, B. (2014). Meaning of Professionalism in Nursing Students. *American International Journal of Social Science*, 3(6): 48-60.

Akhtar-Danesh, N., Baumann, A., Kolotylo, C., Lawlor, Y., Tompkins, C., Lee, R. (2013). Perceptions of Professionalism Among Nursing Faculty and Nursing Students. *Western Journal of Nursing Research*, 35(2): 248-271.

Boyden, K.M. (2000). Development of New Faculty in Higher Education. *Journal of Professional Nursing*, 16(2): 104-111.

Burns, N, Grove, S. K. (2005). *The Practice of Nursing Research. Conduct, Critique&Utilization*. W.B. Saunders, Philadelphia.

Crigger, N., Godfrey, N. (2011). *The Making of Nurse Professionals. A Transformational, ethical approach*. Jones & Bartlett Learning, Canada.

DeBraganca, A.V., Nirmala, R. (2017). Professionalism among Nurses: A concept analysis. *Journal of Business and Management Invention*, 6(7): 60-66.

Dikmen, Y., Karatas, H., Arslan, G. G., Ak, B. (2016). The Level of Professionalism of Nurses Working in a Hospital in Turkey. *Journal of Caring Sciences*, 5(2): 95-102.

Ibrahim, S. I., Qalawa, S.A. (2016). Relationship between faculty staff professionalism and nursing students' values. *Journal of Nursing Education and Practice*, 6(9): 38-45.

Ionnides, A. P. (1999). The nurse teacher's clinical role now and in the future. *Nurse Education Today*, 19: 207-214.

Elo, S., Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1): 107-115.

Kaheksa sammu inimese tervise heaks. Eesti õenduse ja ämmaemanduse arengustrateegia 2011-2020. (2011). Eesti Õdede Liit, Eesti Ämmaemandate Ühing. Tallinn.

Konukbay, D., Ylidiz, D., Fidanci, B. E., Yavuz, S., Akyol, M., Akbayrak, N. (2014). Determination of Professional Behaviours of Nurses Working in an Educational and Research Hospital. *International Journal of Caring Sciences*, 7(2): 633-641.

McDonald, S.M. (2012). Perception: A Concept Analysis. *International Journal of Nursing Knowledge*, 23(1): 2-9.

McSharry, E., McGloin, H., Frizzell, A.M., Winters-O'Donnell, L. (2010). The role of the nurse lecturer in clinical practice in the Republic of Ireland. *Nurse Education in Practice*, 10: 189-195.

Miller, B.K. (1988). A model for professionalism in nursing. *Today's OR Nurse*, 10(9): 18-40.

Parandeh, A., Khaghanizade, M., Mohammadi, E., Nouri, J.M. (2015). Factors Influencing Development of Professional Values Among Nursing Students and Instructors: A Systematic Review. *Global Journal of Health Sciences*, 7(2): 284-293.

Rakenduskõrgkooli seadus (RT1 1998, 61, 980).

Salmon, J. (2012). These of phenomenology in nursing research. *Nurse Researcher*, 19(3): 4-5.

Sarv, A. (2013). Õppejõu eneserefleksioon ja professionaalne identiteet. Doktoritöö. Tartu Ülikool.

Tallinna Ülikooli magistriõppe õppekavad. Tallinna Ülikooli kodulehekülg.

<http://www.tlu.ee/et/sisseastuja/Magistrioep> (10.04.2017).

Tanaka, M., Taketomi, K., Yonemitsu, Y., Kawamoto, R. (2015). An International Comparison of Professional Behaviors among Nurse Leaders in the U.S.A. and Japan. *International Journal of Nursing and Clinical Practices*, 2:113-120.

Tartu Tervishoiu Kõrgkooli korraliste ja külalisõppejõudude kvalifikatsiooninõuded. (2015). Tartu Tervishoiu Kõrgkool. Tartu.

Tartu Ülikooli magistriõppe õppekavad. Tartu Ülikooli kodulehekül. <https://www.ut.ee/et/sisseastumine/mag/oppekavad> (10.04.2017).

Turner, D.W., III (2010). Qualitative interview design: A practical guide for novice investigators. *The Qualitative Report*, 15(3): 754-760.

Töövajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA: Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: tervishoid (2017). SA Kutsekoda. Tallinn.

Õendusteaduse eriala ajalugu. Tartu Ülikooli õendusteaduse magistriõppe kodulehekül. <http://tervis.ut.ee/et/instituudist/oendusteaduse-eriala-ajalugu> (10.04.2017).

Õppejõudude, teadustöötajate ja kutseõppe õpetajate kvalifikatsiooninõuded Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis. (2015). Tallinna Tervishoiu Kõrgkool. Tallinn.

Õppejõu pädevusmudel (2011). SA Archimedes. Tartu.

Wood, J. (2012). Using Qualitative Research Strategies for Public Health Law Evaluation. http://publichealthlawresearch.org/sites/default/files/downloads/resource/UsingQualitativeResearchStrategiesPHLEvaluation-Monograph-WoodMarch2012_0.pdf (20.01.2018).

Lisa 1. TÜ Inimuuringute eetika komitee nõusolek uurimistööks

Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komitee

Protokolli number: 272/T-6

koosolek: 21.08.2017

Komitee koosseis:

Esimees

Kadri Tamme

Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond,
anestesioloogia ja intensiivravi vanemassistent

Aseesimees

Kristi Lõuk

Tartu Ülikool, humanitaarteaduste ja kunstide
valdkond, projektijuht/doktorant

Liikmed

Diva Eensoo

Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond,
tervisesotsioloogia teadur

Ruth Kalda

Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond,
peremeditsiini professor/ õppetooli juhataja

Malle Kuum

Tartu Ülikool meditsiiniteaduste valdkond,
farmakoloogia lektor / farmakoloogia teadur

Liis Leitsalu

Tartu Ülikooli Eesti geenivaramu, projektijuht

Maire Peters

Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond,
geneetika vanemteadur

Kärt Pormeister

Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond,
doktorant

Mare Remm

Tartu Tervishoiu Kõrgkool, bioanalüütiku
õppekava dotsent

Oivi Uiibo

Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond,
lastegastroenteroloogia dotsent

Vahur Ööpik

Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond,
spordifüsioloogia professor

Otsus: Kooskõlastada uurimistöö.

Uurimistöö nimetus:

Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest.

Vastutav uurija (asutus):

Ere Uibu (Tartu Ülikool, meditsiiniteaduste valdkond, peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituut, Ravila 19-4056, 50411 Tartu)

Komitee poolt läbivaadatud dokumendid:

1. Uurimistöö avaldus kooskõlastuse saamiseks Tartu Ülikooli inimuuringute eetika komiteelt, täiendatud 31.08.2017
2. Lisa 1. Kutse uurimistöös osalemiseks, 31.08.2017
3. Lisa 2. Informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm, 31.08.2017
4. Lisa 3. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused
5. Uurimistöö läbiviijate CV-d (E.Uibu, M. Teugjas-Koit)

Uurimistöö lõpp: juuni 2018

Komitee esimees: Kadri Tamme */allkirjastatud digitaalselt/*

Komitee sekretär: Eveli Kadarik */allkirjastatud digitaalselt/*

Väljastatud: 11.09.2017

Lisa 2. Kutse uurimistöös osalemiseks

Lugupeetud õe või ämmaemanda õppekava õppejõud!

Kutsun Teid osalema uurimistöös „Tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest.”

Uurimistöö eesmärgiks on kirjeldada Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamasid õppejõu professionaalsusest ja professionaalsest arengust ning seda mõjutavatest teguritest. Andmed kogutakse poolstruktureeritud intervjuuga ning andmete analüüsimine toimub sisuanalüüsi meetodil. Uurimistöö väärtus seisneb uuritava nähtuse tähenduse avamises ja selgitamises, mis võiks olla abiks õdesid ja ämmaemandaid õpetavatele haridusorganisatsioonidele õppejõudude professionaalse arengu toetamisel ning seeläbi ka õendus- ja ämmaemandushariduse arendamisel

Uurimistööd viiakse läbi Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis ning uuritavatega kohtumine ja andmete kogumine toimub ajavahemikul september–detsember 2017. Intervjuu läbiviimiseks kulub orienteeruvalt üks tund.

Uurimistöös osalemine on vabatahtlik ning uurijana olen meelsasti valmis andma täiendavat informatsiooni uurimistöö läbiviimisega seonduvates küsimustes.

Täna Teid!

Oma valmidusest uurimistöös osaleda palun Teil teada anda uurimistöö läbiviija Mari Teugjas-Koit e-posti aadressile mariteugjas@gmail.com või helistades telefoninumbrile 55544419 hiljemalt 15.10.2017.

Lisa 3. Informeerimise ja teadliku nõusoleku vorm uuritavale

Lugupeetud õe või ämmaemanda õppekava õppejõud!

Olen Mari Teugjas-Koit, Tartu Ülikooli õendusteaduse õppetooli magistriõppe üliõpilane ning kutsun Teid osalema uurimistöös „Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamad õppejõu professionaalsusest ja seda mõjutavatest teguritest“. Uurimistöö eesmärk on kirjeldada Eesti tervishoiukõrgkoolide õe ja ämmaemanda õppekavade õppejõudude arusaamasid õppejõu professionaalsusest ja professionaalsest arengust ning seda mõjutavatest teguritest.

Uurimistöö väärtus seisneb uuritava nähtuse tähenduse avamises ja selgitamises, mis võiks olla abiks õdesid ja ämmaemandaid õpetavatele haridusorganisatsioonidele õppejõudude professionaalse arengu toetamisel ning seeläbi ka õendus- ja ämmaemandushariduse arendamisel.

Andmed kogun uurijana ise poolstruktureeritud intervjuu meetodil ning andmeid analüüsin sisuanalüüsi meetodil. Intervjuud uuritavatega lindistan ja lindistused transkribeerin koheselt pärast intervjuud. Transkribeeritud tekste säilitan enda (uurija) koduarvutis, mis on kaitstud vaid mulle teadaoleva parooliga ning millele on ligipääs vaid minul kui uurijal. Paberkandjal olevaid andmeid (märkmekirjed ja ülestähendused) säilitan uurimistöö lõpuni ehk magistriritöö eduka kaitsmiseni ainult mulle kättesaadavas lukustatud kapis. Pärast magistriritöö kaitsmist kustutan elektroonilised andmed ning paberandmed hävitan paberhunti kasutades. Uurimistöös ei vaja ma Teie isikuandmeid ja väljavõtted intervjuudest esitan kodeeritult. Ühele intervjuule võib kuluda orienteeruvalt üks tund.

Uurimistöös osalemine on Teile vabatahtlik, anonüümne ja konfidentsiaalne, mis tähendab, et kõik andmed esitatakse kodeeritult ning Teie nime ei avaldata uurimistöö käigus ega tulemuste avaldamise järgselt. Uurimistöös osalemisest on võimalik loobuda igal ajahetkel, sellisel juhul Teie andmeid enam uurimistöös ei kasutata. Uurimistöö teostatakse uurija omafinantseeringul. Uurimistöö tulemusi tutvustatakse mõlemas uurimiskeskonnas.

Täna Teid!

Uurimistööga seonduvate küsimuste korral võib alati julgesti pöörduda uurimistöö läbiviija poole. Vastan Teie küsimustele ja kommentaaridele, kontakteeruda võib nii telefoni kui e-posti teel.

Uurimistöö läbiviija kontaktandmed:

Mari Teugjas-Koit, Tartu Ülikooli õendusteaduse magistriõppe üliõpilane
mariteugjas@gmail.com, telefon 55544419

Nõusolek

Mind,, on informeeritud ülalmainitud uurimusest ja ma olen teadlik läbiviidava uurimistöö eesmärgist ja uurimistöö metoodikast. Kinnitan oma nõusolekut selles osalemiseks allkirjaga.

Tean, et uurimistöö käigus tekkivate küsimuste kohta annab mulle täiendavat informatsiooni uurimistöö läbiviija, Mari Teugjas-Koit.

Uuritava allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Uuritavale informatsiooni andnud isiku nimi Mari Teugjas-Koit.

Uuritavale informatsiooni andnud isiku allkiri

Kuupäev, kuu, aasta

Lisa 4. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused

Intervjuu küsimused on välja töötatud teemakohase kirjandusega töötamise käigus ning osaliselt toetuvad (2., 3., 5. küsimus) Akhtar-Danesh jt (2013) uurimistööle, milles uuriti õppejõudude arusaamasid professionaalsusest.

1. Kirjeldage palun oma arusaamu õdesid või ämmaemandaid õpetava õppejõu professionaalsusest.
2. Kirjeldage oma arusaamasid seoses valdkonnale omaste professionaalsete väärtuste ja uskumustega, mida need Teie arvates hõlmavad?
3. Kirjeldage, millised on Teie arvates professionaalsuse näitajad/professionaalsele õppejõule omased omadused?
4. Millised tegurid Teie arvates mõjutavad õppejõudude professionaalsust ja professionaalset arengut?
5. Kirjeldage, millised töökeskkonnast tulenevad tegurid Teie hinnangul soodustavad/pärsivad õppejõudude professionaalset arengut?
6. Kirjeldage palun iseenda professionaalset arengut.
7. Mis või millised tegurid on Teie professionaalsust mõjutanud?